

УДК 631.5:635.262(477)

Томашевська О.А., кандидат екон. наук, доцент кафедри організації підприємництва та біржової діяльності
Національний університет біоресурсів і природокористування України
E-mail: tomashevskaya2011@ukr.net

РОЗВИТОК ГАЛУЗІ ЧАСНИКІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Популярною овочевою культурою в Україні є часник. Це дво- і багаторічна рослина родини Цибулевих, походить із Середньої Азії. Цибулина часнику містить до 27% цукру, 8% білка, ефірну олію, фітонциди, фітостерини, алліїн, інулін. Варто зазначити, що часник належить до нішевих сільськогосподарських культур і ринок його в Україні тільки формується. Щороку Україна імпортує від 3 до 6 тис тонн культури.

У 2020 р. площі під часником у господарствах усіх категорій в Україні склали 23,8 тис. га, що на 2,8 тис. га (на 13,3%) більше, ніж у 2016 р. Валові збори упродовж аналізованого періоду зросли на 237,2 тис. ц (на 12,6%) - до 2116,8 тис. ц. При цьому мало місце зниження рівня урожайності на 1,5 ц/га або на 1,7%. Вирощується культура в основному у господарствах населення. Так, у 2020 р. їх частка у валовому зборі становила 97,6%. Рівень врожайності часнику у господарствах населення та сільськогосподарських підприємствах суттєво різняться. У підприємствах у 2020 р. зазначений показник склав 52,3 ц/га, у господарствах населення – 89,8 ц/га. У європейських країнах (Іспанія, Італія, Франція) оптимальною вважається врожайність на рівні 120-140 ц/га просушеного товарного часнику.

У цілому аналіз динаміки вирощування часнику в сільськогосподарських підприємствах свідчить, що професійні аграрії активно розвивають галузь. У період з 2016 по 2020 рр. площі під культурою у підприємствах зросли у 8 разів,

обсяги виробництва – у 5 разів, а рівень урожайності - на 61%. Відповідно, можна стверджувати, що в Україні відбувається активне закладання промислових плантацій із вирощування часнику у відповідь на існуючий попит як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках на якісну й недорогу продукцію.

У регіональному розрізі лідерами за обсягами виробництва часнику в Україні у 2020 р. були Вінницька (210,7 тис. ц), Львівська (173,7 тис. ц) та Київська області (150,9 тис. ц), частка яких у валовому зборі в культурі в країні склала відповідно 10,0, 8,2 та 7,1%. У трійку лідерів за рівнем урожайності увійшли Луганська (143,1 ц/га), Рівненська (131,4 ц/га) та Донецька (119,8 ц/га) області. Поєднання низки факторів - сприятливих погодних умов, якісного посівного матеріалу дотримання технології вирощування тощо дозволило аграріям зазначених областей досягти світового рівня врожайності часнику.

В Україні сформовано пул виробників, які вирощують часник більше, ніж п'ять років. У сукупності аграрних підприємств основними виробниками часнику в Україні є сільськогосподарський кооператив UkrUp, ФК «Патріот» (Одеська область), ТОВ «Насіннєвий Завод Часнику» (Волинська область). Функціонування таких підприємств є основою стабільного розвитку галузі часниківництва та забезпечення її маржинальності. Таким чином вирощування часнику є і надалі залишатиметься досить перспективною складовою аграрного сектору економіки країни.

УДК 631.526.3/527:633.11 «321» (477.41)

Топко Р.І.¹, аспірант 4 року навчання

Ковалишина Г.М.², доктор с.-г. наук, професор, професор кафедри генетики, селекції і насінництва ім. проф. М.О. Зеленського,
Вологдіна Г.Б.¹, кандидат с.-г. наук, старший науковий співробітник лабораторії селекції озимої пшениці

¹Миронівський інститут пшениці імені В.М. Ремесла НААН України

²Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: R.topko@gmail.com

ОЦІНКА СОРТІВ ТА ПЕРСПЕКТИВНИХ ЛІНІЙ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ З ВИКОРИСТАННЯМ ВЕГЕТАЦІЙНОГО ІНДЕКСУ NDVI ПІД ЧАС ЦВІТІННЯ

Впровадження дистанційного зондування у сільському господарстві, що спирається на використання NDVI (нормалізований відносний індекс рослинності) індексу набуває все більшої популярності. На сьогоднішній день найбільш популярним є дистанційний моніторинг завдяки супутниковим знімкам, що допомагають відслідковувати проблемні ділянки поля, а також, спираючись на значення вегетаційного індексу в період цвітіння-дозрівання та метеорологічні дані, прогнозувати рівень майбутньої врожайності окремо по кожному полю. Як відомо, фаза цвітіння є критичною для більшості сільськогосподарських культур,

а особливо для пшениці озимої. В даний період вегетації споживання вологи та елементів живлення істотно зростає для формування культурою врожаю. Доведено, що фотосинтетична активність та рівень накопичення азоту в рослині впливають на майбутнє накопичення сухої речовини та інших продуктів фотосинтезу в колосі перед та під час цвітіння пшениці. Останні дослідження підтверджують тісні кореляційні зв'язки між показником NDVI індексу та рівнем урожайності, які отримані під час цвітіння культури.

Дослідження проводили упродовж 2019–2021 рр. на полях селекційної сівоzmіни Мירו-

нівського інституту пшениці. Одинадцять сортів і перспективних ліній пшениці озимої та сорт стандарт 'Подільнянка' висівали у 4-х кратній повторності в 2 строки (1-й – 25 вересня, 2-й – 5 жовтня). Результати досліджень, проведені у 2019 та 2021 рр., засвідчують, що за першого строку сівби кращими генотипами виявились: 'МІП Лада', 'МІП Дніпрянка', 'Лютесценс 55198', 'Лютесценс 37519', 'Лютесценс 60049', та 'Лютесценс 60107'. Дані сорти і селекційні лінії перевищували сорт стандарт 'Подільнянку' за NDVI індексом – від 0,1 до 0,33 і результатами врожайності – від 0,37 т/га до 2,33 т/га, відповідно. За другого строку сів-

би, кращими були практично ті ж самі генотипи: 'МІП Лада', 'Лютесценс 60049' та 'Лютесценс 55198'. Сорти та селекційні лінії: 'МІП Дніпрянка', 'Лютесценс 37519' та 'Лютесценс 60107' перевищували сорт стандарт 'Подільнянку' за значенням NDVI індексу та рівнем врожайності лише у 2019 р. До сортів, що перевищували сорт стандарт за обох сприятливих років досліджень, можна віднести: 'МІП Ассоль' та 'Грація Миронівська'. Таким чином, можна зробити висновок, що дані сорти менше реагують на строки сівби і здатні забезпечувати високі показники врожайності навіть за пізніх строків.

УДК 633.34

Топчій О.В., кандидат с.-г. наук, старший науковий співробітник лабораторії показників якості сортів рослин

Безпрозвана І.В., науковий співробітник лабораторії показників якості сортів рослин

Шкляр В.Д., науковий співробітник лабораторії показників якості сортів рослин

Український інститут експертизи сортів рослин

E-mail: ototchiy1992@gmail.com

БІОХІМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ЯКОСТІ СОЇ КУЛЬТУРНОЇ В РОЗРІЗІ ҐРУНТОВО-КЛІМАТИЧНИХ ЗОН В СЕРЕДНЬОМУ ЗА 2017–2021 РР.

Соя займає перше місце за кількістю білка в насінні серед культур родини Бобових, є основним джерелом збалансованого за амінокислотним складом екологічно чистого білка. В ряді країн є незамінною продовольчою культурою. Так само як усі бобові являється відмінним попередником завдяки своїй симбіотичній системі, здатна забезпечувати власні потреби в азоті залишаючи при цьому значну його кількість в ґрунті.

Залежно від зони вирощування показники якості культури можуть змінюватись, тому доцільним є подальше вивчення впливу ґрунтово-кліматичних умов на якість культури.

Польові дослідження сортів сої культурної проводились в ґрунтово-кліматичних зонах Степу, Лісостепу та Полісся на дослідних полях філій Українського інституту експертизи сортів рослин. Вміст «сирого протеїну» та олії визначали методом інфрачервоної спектрометрії на приладі Infracat 1241. Згідно Програми лабораторних досліджень у 2017 р. отримано та проаналізовано 87 сортів, у 2018 р. – 92, у 2019 р. – 76, у 2020 р. – 64 та у 2021 р. – 72 сорти сої.

В середньому за 2017-2021 рр. вміст «сирого протеїну» в сортах сої культурної залежно від ґрунтово-кліматичної зони та року дослідження від 34,3% до 42,0%. Так, в зоні Степу вміст «сирого протеїну» був наступним – 40,7% у 2017 р., 37,6% – 2018 р., 34,3% – 2019 р., 39,8% –

2020 р. та 37,0% – 2021 р., в зоні Лісостепу – 40,4% – 2017 р., 40,5% – 2018 р., 39,5% – 2019 р., 42,0% – 2020 р. та 40,5% у 2021 р. та в зоні Полісся – 40,2% – 2017 р., 35,6% – 2018 р., 36,9% – 2019 р., 38,5% – 2020 р. та 38,3% у 2021 р. Відповідно до класифікатора показників якості ботанічних таксонів, сорти яких проходять експертизу на придатність до поширення у досліджуваних роках сорти сої культурної належать до середньобілкових (35,1-45,0%), винятком є лише 2019 р. зони Степу, де соя була низькобілковою (25,1-35,0%).

Вміст олії залежно від факторів дослідження від 20,4% до 24,6%. В зоні Степу вміст олії у 2017 р. – 22,7%, 2018 р. – 23,4%, 2019 р. – 24,6%, 2020 р. – 21,6% та у 2021 р. – 23,3%. В зоні Лісостепу 21,8% – 2017 р., 21,7% – 2018 р., 21,5% – 2019 р., 20,4% – 2020 р. та 20,5% – 2021 р. В зоні Полісся 20,9% – 2017 р., 22,8% у 2018-2019 рр., 21,8% – 2020 р. та 21,2% у 2021 р. Таким чином видно, що максимальні значення вмісту олії отримали в ґрунтово-кліматичній зоні Степу. Відповідно до класифікатора досліджуваних сортів сої культурної є середньоолійними (18,1-22,0%) та високоолійними (22,1-26,0%).

Отже, в розрізі ґрунтово-кліматичних зон, найвищий вміст «сирого протеїну» отримали в зоні Лісостепу, однак вміст олії в даній зоні має найнижчі значення.